

Oikeudellinen yksikkö

8.4.2025

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
tyv@eduskunta.fi

HE 14/2025 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain ja työaikalain 2 ja 19 §:n muuttamisesta

Teollisuusliitto ry kiittää tilaisuudesta tulla kuulluksi ja esittää kirjallinen asiantuntijalausunto koskien hallituksen esitystä eduskunnalle (HE 14/2025 vp) laeiksi työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain ja työaikalain 2 ja 19 §:n muuttamisesta.

Teollisuusliitto ei hyväksy esitettäviä työtaisteluoikeuden rajoituksia ja katsoo, että lainsäädäntö olisi esitetyssä muodossaan ristiriidassa Suomea velvoittavien kansainvälisten sopimusten, EU-oikeuden ja perustuslain kanssa. Viittaamme tässä yhteydessä myös Teollisuusliiton työ- ja elinkeinoministeriölle toimittamaan hallituksen esitysluonnosta koskevaan lausuntoon sekä palkansaajakeskusjärjestöjen SAK, STTK ja AKAVA 22.11.2024 päivättyyn eriävään mielipiteeseen, joissa on käsitelty esitettävän lainsäädännön ongelmia laajemmin. Nostamme seuraavassa esille esityksen keskeisimpiä epäkohtia:

Suojelutyö

1. Suojelutyötä koskevaa sääntelytarvetta ei ole tosiasiaassa selvitetty eduskunnan lausumassa EV 105/2022 edellytetyllä tavalla. Selvitystyö on laiminlyöty ja tarvetta sääntelylle ei ole kyetty osoittamaan, mutta asiassa on silti edetty soveltamisalaltaan yleisen sääntelyn valmisteluun. Myös hallituksen esityksessä on lukuisia kertoja todettu, että suojelutyön antamisessa ei ole yleisesti ilmennyt erityisiä ongelmia tai epäselvyyksiä, jotka olisivat johtaneet ehdotettavalla sääntelyllä turvattavien oikeushyvien vakavaan vaarantumiseen (s. 35, 43). Suojelutyön antamatta jättäminen ei ole myöskään aiheuttanut vakavia vahinkoja, vaan niiden estämiseksi riittävästä suojelutyöstä on pääsääntöisesti saatu sovittua (s. 35). Edelleen esityksessä on korostettu, että sääntelyllä ei arvioida olevan käytännössä merkittäviä vaikutuksia suurimmalla osalla toimialoista, joilla nykyisinkin on saatu sovittua suojelutyöstä ja että sääntelyn tarkoituksena olisi lähinnä selvittää nykytilaa (s. 43).
2. Tähän mennessä yksittäiset ongelmatilanteet ovat liittyneet hengen ja terveyden suojaamiseen. Silti nyt esitettävä säännös olisi soveltamisalaltaan yleinen ja suojattavat oikeushyvät on siinä määritelty huomattavasti laajemmin, kuin eduskunnan lausumassa oli edellytetty, tai mikä olisi Suomea velvoittavien kansainvälisten sopimusten valossa sallittua.

Teollisuusliitto ry • Industrifacket rf

Postiosoite
PL 107
00531 HELSINKI
posti@teollisuusliitto.fi

Käyntiosoite
Hakaniemenranta 1
Y-tunnus 0201717-2

Puhelinvaihe
020 77 4001
www.teollisuusliitto.fi

Palvelunumerot
Työsuhdeneuvonta
Työympäristö- ja sosiaaliturva-asiat
Jäsenpalvelu

020 690 447
020 690 449
020 690 446

3. Myös Teollisuusliitto on vakiintuneesti huolehtinut suojelutyön toteutumisesta jo työtaistelusta ilmoittaessaan ja sitä rajatessaan. Menettelyssä ei ole ilmennyt ongelmia, eivätkä suojelutyötä koskevat vähäiset erimielisyydet ole johtaneet oikeudenkäyntiprosesseihin. Aiheettomia, puhtaasti liiketaloudellisista syistä esitettyjä pyyntöjä poiketa lakkorajoista esitetään kuitenkin liitolle säännönmukaisesti huomattavia määriä työtaistelujen yhteydessä ja niitä on jouduttu johdonmukaisesti torjumaan. Työnantajapuolen halu ja pyrkimys rajoittaa työtaisteluoikeuden käyttöä ilman oikeudellisesti kestäviä perusteita on näin ollen käytännössä varsin ilmeinen.
4. Työtaisteluoikeus on osa perusoikeutena turvattua ammatillista yhdistymisvapautta ja siihen kohdistuvien rajoitusten tulee täyttää yleiset perusoikeuksien rajoitusedellytykset. Ollakseen hyväksyttävää rajoitusten tulisi olla välttämättömiä ja perustua pakottavaan tarpeeseen demokraattisessa yhteiskunnassa. Välttämättömien oikeushyvien suojaamisen tarvetta ei ole mahdollista perustella niiden vaarantumisella silloin, kun ei voida millään tavoin esittää, että ne olisivat vaarantuneet.
5. Esityksellä rajoitetaan merkittävästi ammatillisen yhdistymisvapauden osana suojattua työtaisteluoikeutta ja näin ollen työntekijöiden mahdollisuuksia edistää ja puolustaa omia etujaan ja oikeuksiaan. Uhka siitä, että esitettävä lainsäädäntö johtaa käytännössä työtaisteluoikeuden rajoittamiseen myös sellaisissa tilanteissa, jossa siihen ei tosiasiallisesti ole mitään oikeudellisesti kestäviä perusteita, on todellinen. Esitetyssä sääntelyssä ei ole käytännössä juuri lainkaan huomioitu, eikä estetty/rajoitettu tällaisia väärinkäytöstilanteita, eikä huolehdittu työntekijän oikeusturvasta.
6. Työtaistelua koskevan väliaikaisen kiellon hakemista ilmeisen perusteettomasti ei ole millään tavoin sanktioitu, jolloin työnantajan pyrkimyksille väärinkäyttää kyseistä mekanismia puhtaasti omien taloudellisten intressiensä edistämiseksi ei ole käytännössä minkäänlaisia pidäkkeitä. Työnantajan taloudelliset intressit estää myös täysin asianmukaisesti rajatun ja laillisen työtaistelun toteutuminen tai vähintäänkin murtaa työtaistelua ovat usein huomattavat, joten perusteettomaan kieltohakemuksen tekemiseen tulisi kytkeä tuntuva hyvitysseuraamus. Työnantajien taloudelliset intressit huomioiden tuntuvakaan hyvitys ei estäisi kaikkia väärinkäytöksiä, mutta se olisi omiaan vähentämään niitä.
7. Esityksessä ei ole otettu kantaa myöskään suojelutyöstä maksettavaan korvaukseen. Palkansaajat ovat esittäneet suojelutyöstä kolminkertaista korvausta normaaliin palkkaan verrattuna. Korotettu palkka voisi ehkäistä ”suojelutyön” aiheutonta ja lainvastaista teettämistä.
8. Huolehtimisvelvollisuudesta ollaan säätämässä vain työntekijäyhdistysten osalta ja työnantajan työtaistelutoimet (keskeisimpänä työsulku) ollaan jättämässä kokonaan säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle. Työnantajan työtaistelutoimiin liittyy aivan vastaava sääntelyn piirissä olevien oikeushyvien suojeluintressi, joten sääntely tulisi ehdottomasti ulottaa koskemaan myös niitä. Huolehtimisvelvollisuutta koskevassa sääntelyssä on kyse perusoikeuden rajoittamisesta, joten sääntelyn tulisi olla tasapuolista. Myös työoikeudellisen pariteettiperiaatteen mukaan valtion tulisi käsitellä työmarkkinaosapuolia tasapuolisesti ja pyrkiä pysymään puolueettomana osapuolena kollektiivisissa eturistiriidoissa. Työmarkkinaosapuolten epäyhdenvertainen kohtelu kollektiiviseen neuvottelutoimintaan liittyvissä kysymyksissä on ristiriidassa Suomea velvoittavien kansainvälisten sopimusten ja perustuslain yhdenvertaisuutta koskevan sääntelyn kanssa.
9. Arvio, jonka mukaan esitettävä lainsäädäntö olisi omiaan vähentämään suojelutyöhön liittyviä – entuudestaan varsin vähäisiä - riitaisuuksia ja ongelmia työtaisteluiden yhteydessä (HE 14/2025, s. 44), on käsityksemme mukaan täysin utopistinen. Päinvastoin: Esitettävä lainsäädäntö on edellä kuvatuista syistä omiaan merkittävästi lisäämään suojelutyötä ja hätättyötä koskevien tulkintaerimielisyyksien ja oikeusriitojen määrää ja siten kuormittamaan viranomaisia ja tuomioistuinlaitosta.

10. Työtaistelun rajojen alistaminen työnantajan päätökselle ei ole yhteensopivaa ammatillisen järjestäytymisvapauden peruseriaatteiden kanssa. Sillä, onko kysymys teknisesti suojele-työstä, huolehtimisvelvollisuudesta vai esim. hätätyöstä, ei ole asiassa merkitystä. Jos ja kun lainsäädäntö tai sen soveltamiskäytäntö johtavat käytännössä tilanteeseen, jossa työn-antaja voi omalla päätöksellään asettaa työtaistelun rajat yksipuolisesti, kyseinen rajoitus tai soveltamiskäytäntö on vastoin järjestäytymisvapauden peruseriaatteita.

Hätätyö

1. Esitykseen uutena elementtinä tuotua hätätyötä koskevaa säännöshedotusta ei ole lain-kaan käsitelty kolmikantaisessa työryhmässä. Työryhmätyöskentelyn aikana esillä on ollut ainoastaan arvio siitä, että hätätyötä koskevaa säännöstä ei ole hankkeen puitteissa tar-peellista muuttaa. Myöskään lainsäädännön arviointineuvosto ei ole lausunut eikä ole voinut lausua työaikalain muutoksesta, jota nyt esitetään, sillä hätätyötä koskevaa säännöshe-do-tusta ei sisältynyt arviointineuvoston käsittelemään HE-luonnokseen.
2. EUT:n oikeuskäytännön valossa työtaistelua ei itsessään voida pitää sellaisena ennalta-arvaamattomana ja poikkeuksellisena tapahtumana, joka mahdollistaisi hätätyön teettä-misen. Hätätyön teettämisen edellytyksenä tulee myös työtaistelutilanteessa olla se, että jokin muu ennalta-arvaamaton tapahtuma sinällään tai yhdistettynä työtaistelutilanteeseen ai-heuttaa esim. vaaran hengelle ja terveydelle.
3. Nyt ehdotettavalla säännöksellä oikeustila muuttuisi merkittävästi. Jatkossa työtaistelu olisi hätätyön teettämisen peruste riippumatta siitä, onko käsillä tosiasialla ennalta-arvaama-tonta ja poikkeuksellista tapahtumaa. Edellytyksenä olisi, että työriitalain 8 d §:n 1 momen-tin 1–8 tai 11 kohdassa tarkoitettujen toimintojen keskeytymisestä johtuva henkeä, ter-veyttä, omaisuutta, ympäristöä, eläinten hyvinvointia tai kansallista turvallisuutta koskevan vahinkoseurauksen uhka on siinä määrin välitön, ettei sen aiheutumista voida mainitussa laissa säädetyillä eikä millään muillakaan kohtuullisilla keinoilla välttää. Käytännössä esitet-tävä sääntely on kuitenkin – yhdistettynä työntekijän käytettävissä oleviin ilmeisen riittämät-tömiin oikeussuojakeinoihin – omiaan vesittämään suojelutyöhön liitetyn neuvotteluvelvolli-suuden toteutumisen ja näin ollen myös tavoitteen siitä, että suojelutyötä ja työtaistelun ra-joja koskevat kysymykset ratkaistaisiin ensisijaisesti osapuolten kesken.
4. Esitettävä sääntely mahdollistaisi hätätyön teettämisen työnantajan yksipuolisella määräyk-sellä yksinomaan työtaistelun itsensä perusteella myös tilanteessa, jossa työtaistelu toteu-tuu ilmoitetussa laajuudessaan ja kansallisesti säädetyin ilmoitusajan puitteissa. Toteutus-saan esitetyssä muodossa hätätyötä koskeva sääntely olisi ilmeisessä ristiriidassa EUT:n perusoikeuskirjan tulkintaa koskevan oikeuskäytännön kanssa.
5. Hätätyössä, johon voidaan velvoittaa yksinomaan työtaistelun perusteella, olisi tässä merki-tyksessä kysymys työnantajan direktio-oikeuden piirissä käyttämästä oikeudesta rajoittaa työtaistelun vaikutuksia. Tällaista sääntelyä ei voida pitää millään tavalla hyväksyttävänä.
6. Hätätyön osalta tulisi palata aiempaan luonnokseen sisältyneeseen esitykseen, jonka mer-kitys oli oikeustilaa selkeyttävä ja informatiivinen. Sen mukaan hätätyötä olisi myös työtais-telutilanteessa voinut teettää edellyttäen, että työaikalain (872/2019) 19 §:ssä säädetyt edellytykset (ml. ennalta-arvaamattomuus) täyttyvät. Asiallisesti ko. sääntelytapa olisi vas-tannut nykyistä oikeustilaa ja ollut linjassa EUT:n ratkaisukäytännön kanssa.
7. Esitettyyn hätätyötä koskevaan sääntelyyn liittyy merkittäviä ongelmia myös työntekijän to-siasiallisen oikeusturvan näkökulmasta. Lain vastaisen hätätyön teettämisen kriminalisointi vuoden 2022 alusta alkaen on osoittautunut käytännössä riittämättömäksi keinoksi huoleh-tia työntekijän oikeusturvasta. Kriminalisointi ei ole tosiasialla tehokkaasti ennaltaehkäissy perusteetonta hätätyön teettämistä. Myöskään työsuojeluviranomaisen mahdollisuus lopet-taa tai rajoittaa hätätyön käyttäminen ei ole käytännössä tarjonnut tehokasta suojaa väärin-käytöstilanteita vastaan. Jos hätätyön käyttöalaa laajennetaan esitetyllä tavalla siten, että

Oikeudellinen yksikkö

8.4.2025

hätätyötä voidaan käyttää aiempaa kevyemmin perustein, nämä oikeusturvaongelmat tulevat korostumaan entisestään.

11. Myös hätätyön osalta olisi syytä säätää työnantajan velvollisuudesta maksaa kolminkertainen korvaus normaaliin palkkaan verrattuna. Korotettu palkka voisi ehkäistä "hätätyön" teettämistä tilanteessa, jossa siihen ei ole oikeudellisesti kestäviä perusteita.

Teollisuusliitto ry

Anna Tapio
Oikeudellisen yksikön päällikkö